

מעמקים

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא
ראש ישיבת 'עוד יוסף חי'

בס"ד | פרשת שמיני | תשפ"ה | גיליון 44

האם יש חוסר
בספרות לנוער?

שו"ת בעבודת
ה'

עמוד 28

מה המתח של
ימי העומר?

כוונות ספירת
העומר

עמוד 10

ה' אוהב את
הנפש הבהמית
שלי?

ספירת העומר
– מה
הסיפור?!

עמוד 6

הקדמת המערכת

שבת שלום לקוראי מעמקים היקרים! לפניכם עלון חדש מלא בתוכן חסידי – מאמרי 'השכלה' ו'עבודה', והתבוננויות מרתקות.

נפתח במאמר על פרשת השבוע, **אש קדושה ואש זרה**, על הדרך הנכונה לחוש בנחת רוח של ה' מאיתנו.

לאחר מכן נעבור למאמר קצר על ספירת העומר שאנו נמצאים בעיצומה, **ספירת העומר – מה הסיפור?** בו נגלה מהי ההתבוננות היסודית ביותר כהכנה לקבלת התורה – עד כמה ה' אוהב אותנו אהבה שאינה תלויה בדבר.

החלק העיקרי של העלון הוא מאמר על **כוונות ספירת העומר**, בו נלמד מהו התהליך הנפשי שאנו עוברים בספירת העומר מתוך כתבי האר"י ולאור תורת החסידות.

לאחר מכן מדור התבוננות בסיפורי צדיקים, בו נתבונן בספק המטריד של הרבי מקוצק, וכיצד אנו יכולים ללמוד ממנו בכל פעם בו אנו נדרשים להשפיע ואפילו רק לתת עצה טובה למישהו שזקוק לנו.

ולבסוף, **שו"ת מרתק בעבודת ה'**, הפעם על קריאת ספרי מתח חרדיים, סיפורי צדיקים, סיפורי מעשיות ועוד... אל תפספסו!

שבת שלום ומבורך, המערכת

אש קדושה ואש זרה

האם ה' רוצה שנרגיש את הנחת רוח שיש לו מעבודת ה' שלנו? • כיצד הוא רוצה שנרגיש את הנחת שלו, וכיצד הוא ממש לא רוצה? • הסבר פנימי על חטאם של נדב ואביהוא, שמלמד אותנו כיצד אמור להיראות הקשר שלנו עם ה'.

הפרשה שלנו, פרשת שמיני, הייתה אמורה להיות 'השפיץ של השפיץ'. אחרי שבני ישראל יוצאים ממצרים, מקבלים את התורה ובונים משכן – כעת הגיע הרגע בו מגיעה השכינה לשרות בתוכנו וה' בא להיות איתנו. אך למרבה הצער, איכשהו הגענו למצב שאנו יוצאים מהפרשה בפנים מבושות, עם הסיפור של מות נדב ואביהוא.

ותצא אש מלפני ה'

בפרשה פעמיים יוצאת אש מהשמיים: בפעם הראשונה זוהי אש טובה של גילוי שכינה, "ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העלה ואת החלבים וירא כל העם וירנו ויפלו על פניהם"; אבל אחר כך מגיעה אש של כעס על נדב ואביהוא, "ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימתו לפני ה'".

האש הראשונה היא תוצאה מכך שעם ישראל רצה מאוד בגילוי של ה', ועשה הכנה רבה כדי שה' יתגלה אליו ותהיה הרבה התלהבות (אש) דקדושה; ואילו האש השנייה באה לאחר שנדב ואביהוא הקריבו אש שה' לא ציווה אותם, אש שהתורה קוראת לה – "אש זרה".

גם בעבודת ה' שלנו, כאשר אנחנו רוצים להיפגש עם ה' עלינו לשים לב לכך שיש שני סוגים של אש – אחת של קרבה לה', כשאדם נמצא בהתלהבות של קדושה ומאד נהנה מכך, אך עלינו לשים לב שמאד מהר עלולה להגיע האש השנייה, 'אש זרה' שמכלה את כל עבודת ה' שלנו.

להרגיש את הנחת רוח

נסה להתבונן מדוע נדב ואביהוא החליטו דווקא להקטיר קטורת, ומפני מה עשו זאת ללא ציווי של ה':

משמעותו של מזבח הקטורת הוא עבודת ה"ריח ניחוח" לה' – הנחת רוח שיש לה' ממנו. משל למה הדבר דומה? לילד שלומד חומש, ולבסוף עושה 'סיום', וההורים רוצים שהילד יכין את עצמו לסיום. יש את הלימוד השגרתי שהילד לומד כל הזמן, ויש את שלש השורות האחרונות של החומש שהילד לומד יותר טוב ממה שלמד את שאר החומש כדי שהוא יוכל להגיד אותם ב'סיום' בצורה בהירה לפני כל האורחים ובכך להראות לכולם את ה'נחת רוח' שיש להורים ולאורחים מכך שעוד אדם נכנס לעולם הלימוד.

אם מבחינים טוב, מצד הילד לימוד שלוש השורות האחרונות זו סתם עוד עבודה, עליו לשנן את הקטע האחרון היטב, ולעמוד אחר כך ולהגיד אותו בפני כולם. אבל מצד ההורים להיפך, כל הדחיפה שלהם עד עכשיו הייתה כדי שיעבוד וישקיע, ואילו עכשיו הם דוחפים אותו ללמוד את השורות האחרונות כדי שיעשה את הסיום והם יוכלו להראות לו את הנחת רוח שיש להם מכך שהוא למד והשקיע.

כך ה'סיום' הוא מזבח הקטורת, על ידו ה' רוצה להראות לנו את הנחת רוח שאנו עושים לו בעבודת ה' שלנו.

נחזור רגע למשל, ונתבונן בעוד נקודה:

כאשר ההורים מדברים עם הילד בהתחלה הם אומרים לו שילמד חומש, ורק לאחר מכן הם אומרים לו שאת הסוף ילמד טוב בשביל הסיום. לכן הציווי על מזבח הקטורת לא מופיע יחד עם הציווי על כל כלי המשכן אלא רק בסוף פרשת תצווה, לאחר הציווי על בגדי הכהונה והעבודה במשכן. ה' רוצה שאחרי כל העבודה נעשה משהו שיגרום לכך שהוא יוכל להראות לנו את הנחת רוח שיש לו ממה שעשינו.

אל תבקש להרגיש בעצמך!

כעת קורה כאן משהו מעניין:

עם ישראל באמת מקריב את הקורבנות, ועושה כל מה שצריך בשביל שתשרה השכינה, אך אז באים נדב ואביהוא ואומרים שהם לא רוצים סתם לאכול את האש ואת החלבים, אלא הם רוצים שה' יראה להם את הנחת רוח שיש לו מהקרבנות.

נתבונן במעשה של נדב ואביהוא לפי המשל שהבאנו קודם: לפני שהקטירו את הקטורת, הרגישו נדב ואביהוא כמו ילד שסיים ללמוד חומש וההורים אומרים לו שהם מאד שמחים שהוא למד, אבל הם לא אומרים לו לעשות סיום. כלומר ההורים לא מבטאים שהם רוצים להרגיש את הנחת רוח שיש להם מהילד, הם לא נותנים לילד את ההרגשה שעכשיו הם נהנים ממנו.

הבעיה בהקטרת הקטורת של נדב ואביהוא נבעה מכך שהם דרשו בעצמם שה' ייראה להם שהוא נהנה מהם. הקטורת הקדושה היא כאשר ה' אומר לנו שיש לו הנאה מאתנו, כאשר הוא מצווה אותנו כמו ילד שמצווה ע"י ההורים שלו לעשות סיום. אבל אם הילד דורש מההורים שהוא רוצה שיעשו סיום כדי שהם ייראו לו כמה הם נהנים ממנו זו בעיה. כאשר נדב ואביהוא מקריבים את הקטורת הקרבה זו נחשבת 'אש זרה' כי הבקשה לקטורת צריכה לבא מה' ולא ממישהו זר.

אם מתבוננים היטב מגלים משהו מיוחד, שכבר כאשר ה' מצווה על עשיית מזבח הקטורת (בסוף פרשת תצווה) הוא מבטא את היחס המתאים שהוא רוצה שיהיה לנו אליו: "לא תעלו עליו קטרת זרה ועלה ומנחה ונסך לא תסכו עליו: וכפר אהרן על קרנתיו אחת בשנה מדם חטאת הכפרים אחת בשנה יכפר עליו". בפסוקים הללו ה' בעצם אומר לנו – נכון, אתם בונים משכן, ובסוף מעשה המשכן יש גם את מזבח הקטורת. אבל תיזהרו, אני רוצה שתרגישו שאני נהנה מכם אבל אני לא רוצה שתבקשו להרגיש את זה. ואם אתם מרגישים שיש לכם קצת 'אינטרס', לשם כך נועדה חטאת הכיפורים לכפר עליכם שלא תרגישו שאתם רוצים לקחת את ה'נחת רוח' בעצמכם.

שנזכה שה' ייהנה מעבודת ה' שלנו ולא תהיה בה 'אש זרה'...

ספירת העומר – מה הסיפור!?

גם כאשר אין בית מקדש, ואין הנפת העמר, אנחנו סופרים לכך שה' אוהב אותנו ומצווה אותנו להניף לפניו את העמר

העמר הבא ממאכל-בהמה מסמל בעבודת ה' את הנפש הבהמית של כל יהודי, את הצד הבהמי שיש באדם. כאשר אנחנו מקריבים את העמר, אנחנו בעצם מתמקדים בנפש הבהמית, אנחנו שמים אליה לב כשהיא בפני עצמה, ולא מנסים להסתיר אותה.

הנטיה הרגילה בקשר עם ה' היא להבליט את החלקים הטובים, הקשורים, ולהתעלם או להחביא את החלקים שבהם אנחנו לא קשורים אליו. הנטיה הזו גורמת לחוסר אמון תמידי ביציבות הקשר או באמינות הקשר עם ה', מפני שכל הזמן צריך להחביא משהו. בעמר אנחנו מוציאים את החלק הבהמי, זה שאין בו מודעות אלוקית, ושמים אותו "על השולחן". זה מאפשר לי לייצר קשר בריא עם ה', קשר שמודע לכל החלקים של הנפש שלי, וכולל אותם.

שלשת המצוות בעמר

אם נתבונן ביתר דיוק בקרבן העמר, נראה שיש במצוה שלשה חלקים: הבאת-הקרבת העמר, קצירת העמר, וספירת העמר. מתוכם, יש לנו היום רק את הספירה. יותר מזה: כאשר בית המקדש היה קיים, ספירת העמר הייתה על דבר ממשי, על העמר ממש. אבל היום כשאין עמר, על מה אנחנו סופרים? [באמת, מסיבה זו יש אומרים שספירת העמר בזמן הזה היא מדרבנן, אך לדעות אחרות גם היום מצות הספירה היא דאורייתא].

נתבונן במצוות העמר, על פי מה שבארנו שהעמר – השעורים – משמש כסמל לנפש הבהמית שלנו. לפי זה, קצירת העמר היא עצם ההכרה, הפניית תשומת-הלב לבהמיות, מתן המקום הנפרד לנפש הבהמית. לעומת זאת, הקרבת העמר היא ההבאה אל ה', העמידה נוכח ה' והאמירה שלנו אליו – זה המצב, יש לנו נפש בהמית, ואנו מבקשים שנמשיך את הקשר יחד איתה.

הקצירה נעשית בלילה. שימת הלב לחסרונות שלי היא דבר שאני עושה בצנעה, ביני לבין עצמי. ואילו ההקרבה נעשית ביום; כאשר אני מביא את החסרונות שלי אל ה', זה כבר נעשה בגלוי. אני כביכול מעביר אליו את 'התיק'.

הספירה נעשית גם היא בלילה (כמו הקצירה ולא כמו ההקרבה). המצוה היא שכבר בלילה נאמר "היום יום..." – בכדי שנדע שה' אוהב אותנו לגמרי, לא אהבה מותנית וחלקית, אלא אהבה מלאה וכוללת, גם את החלקים הנמוכים שבנו. לכן מוסבר בחסידות ש"ממחרת השבת" משמעותו מעל השבת, בדרגה גבוהה יותר. כיון שביום-טוב עצמו, בחינת 'שבת', מודגש הקשר של הנפש האלוקית שלנו עם ה', אבל מיד "ממחרת השבת" מתברר שהקשר שלנו עם ה' הוא כה גדול וחזק, עד שהוא כולל גם את הנפש הבהמית. זוהי עצם משמעות הספירה: זה שה' אוהב אותנו לגמרי, גם את החלקים שבנו שאינם 'בתקשורת' איתו.

יותר בעומק, הנפש הבהמית היא לאו דווקא המדות הלא טובות שבנו, אלא היא מה שאנחנו חיים כנפרדים. מצד הנפש הבהמית אנחנו לא חווים את החיים כקשורים בטבעם אל ה', אלא אנחנו מסתכלים על הקשר מבחוץ, ובוחרים האם להיכנס אליו או לא.

ביום טוב ראשון של פסח מודגש הטבע של הנפש האלקית, שבו ברור לנו שאנחנו חיים בתוך הקשר עם ה', כמו שלילד ברור שהוא חי בתוך המשפחה של ההורים שלו, ללא שיהיה לו צורך לבחור בכך. לעומת זאת "ממחרת השבת" פירושו שה' אוהב מאוד את הבחירה שלנו, ורוצה שנבחר בקשר איתו.

ארבעה חלקים בעבודת ה'

נוסיף לבאר את ההבדל בין קצירת העמר לספירת העמר. בקצירה אנו עושים מעשה, קוצרים את השעורים, לוקחים את מאכל הבהמה ומתייחסים אליו. לעומת זאת, בספירה אנו פשוט מציינים עובדה: יש עמר. הבדל זה נכון גם בזמן המקדש וודאי שהוא ניכר במיוחד בימינו, כאשר בכלל אין שעורים ויש רק ספירה. אך מהו הטעם בציון העובדה בלי מעשה?

ניתן להמשיל זאת לקשר בין שני אנשים, ובפרט קשר בין בני זוג: בהתחלה יש קשר נחמד ונעים בין השנים, החלק הטוב והיפה שבכל אחד מתקשר עם החלק היפה שאצל חברו, והכל נראה מושלם. זה מקביל ליום-טוב ראשון של פסח.

אבל יחד עם זה שכל אחד מבני הזוג נפגש ומתקשר עם החלק הטוב אצל השני, כל אחד גם שם-לב שבאמת יש אצל השני חלקים שאינם שותפים בקשר הזה, חלקים נמוכים וגסים. ובכל זאת, הוא מגלה כלפי השני אהבה, וכעת מודגש שזו אהבה שאינה תלויה בדבר, אהבה שכוללת את כל חלקי הנפש של השני. האהבה הזו תגרום לכך שבסופו של דבר הקשר יעמיק ויתעצם, קשר יסודי שאינו נשאר רק מעל פני השטח. זוהי ספירת העמר: גם בלילה הקב"ה רוצה שנספור "היום יום", שנדע שה' מקבל ורוצה אותנו כל-כולנו. אנו סופרים לזה שאנו אמורים להביא את העמר (כפי שניכר במיוחד בזמן הזה), דהיינו, הספירה הזו היא זו שנותנת לנו את הכח לקצור ולהביא את העמר.

כפי שנכתב, החלק הנמוך הזה שבנפש הוא לאו דווקא מדות לא טובות, אלא המקום בנפש שבו האדם חי את הקשר קצת בקרירות, כאילו הוא חיצוני לו, כאילו הוא עדיין בוחן אותו. כאשר בני הזוג אוהבים זה את זה, כל אחד מבני הזוג מרגיש שהשני אוהב גם את החלק הזה בנפש שלו, שכן החלק הזה בנפש הוא זה שגורם שבני הזוג יבחרו זה בזה. כל אחד מבני הזוג מרגיש שהשני לא נמצא בקשר באופן של ממילא, אלא מבחירה, וזה מעצים את הקשר.

כך זה גם בעבודת ה': האדם מודע לכך שיש בו חלק שבו הוא צריך להחליט אם להיות בקשר עם ה', והוא לא חלק מהקשר עם ה' באופן טבעי, ועליו לשים לב שה' רואה את החלק הזה ושמח בו ורוצה גם אותו, כי ה' מאוד רוצה שנבחר בקשר איתו.

כאשר האדם שם לב שבן הזוג רוצה אותו כולו, כולל את החלק הנמוך שבו, הוא מרגיש מספיק בטחון כדי לשים-לב ולהביא אל המודעות שלו שאכן יש לי את החלקים הנמוכים הללו שאינם שותפים פעילים בקשר. זוהי קצירת העמר, כאשר בלילה – בשלב זה, ביני לבין עצמי – אני מודה לגמרי בכך שיש בי את החלקים הללו. לאחר מכן האדם כבר מוכן לבוא אל השני ולגלות לפניו את כל לבי: כזה אני ואני מביא

אליך את כולי. זוהי הבאת העמר. את מה שקצרנו בלילה אנו מביאים אל ה' ביום, בבית המקדש.

אם כן, הציווי של ה' שנניף את העמר, פירושו שה' אוהב את האישיות שלנו עם כל החלקים שבה. בספירת העמר אנחנו סופרים לציווי הזה, ומפנימים אותו לתוכנו מיום ליום. לכן גם כיום, כאשר אנחנו לא זוכים לקצור את העמר ולהניף אותו בפועל, אנחנו סופרים לציווי של ה' אלינו, סופרים לכך שה' רוצה אותנו ואוהב אותנו.

נמצא שבמשך כל ימי ספירת העמר – כהכנה לחתונה הצפויה במתן תורה – עיקר העבודה שלנו היא להתבונן באהבה שה' אוהב אותנו, שזוהי אהבה שלמה שאינה תלויה בדבר. להפנים את האהבה הזו, לדעת היטב שאכן כך הוא, ולגרום שהאהבה הזו תחלחל אל כל חלקי הנפש שלנו. כך נוכל להגיע עם כל חלקי הנפש שלנו, שבע כפול שבע, אל מתן תורה ביום החמשים, אל החתונה הגדולה שבה יתממש הקשר ויעשה פירות טובים. "הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך".

כוונות ספירת העומר

בליל הסדר קיבלנו הארה עצומה של אמונה שזעזעה אותנו, ואנו לא יכולים להישאר אדישים כלפיה. אמנם ההארה הגדולה כבר נעלמה, אך הזיכרון שלה אינו מרפה ממנו. ספירת העומר היא התהליך שאנו עוברים לאחר האור הגדול לו זכינו, הכל כדי שנוכל לבסוף לקבל את התורה כך שהקשר עם ה' יתיישב בתוכנו

ה'דינים' של פסח וספירת העומר

הימים של פסח, חוץ מהיום הראשון, הם ימים קשים. אין מצוה מעשית מיוחדת שמקיימים בחג אלא סתם כאילו מעבירים את הימים בלי שום דבר, אין חידוש בקרבנות, לא אומרים הלל¹, בתורה לא כתוב מצוות שמחה על חג הפסח², קרבן העומר הוא מאכל בהמה³ וכל הימים שעד שבועות קשורים בקרבן הזה.

האר"י כותב שכל האורות שהיו ביום הראשון הסתלקו מיד וימי העומר הם ימי דין. להבנת העניין נצייר איך נראית ספירת העומר: הקב"ה אומר לך משהו מאוד פשוט ואתה מנסה לחשוב שיש כאן משהו רציני, הוא אמר לך להגיד שהיום חמישה ימים לעומר, כולם מנסים להתלהב ולא ברור ממה. ובנוסף אחר: מצד הכוונות יש הרבה מה לכוון בספירת העומר (באר"י יש שלוש עשרה כוונות לכל יום), אך המצוה בפועל היא רק להגיד 'היום חמישה ימים לעומר', ממש כאילו כלום. זו הכוונה שאלו ימים של דינים וגבורות, שבימים האלו יש המון ציפייה וממילא המון דריכות ומתיחות והמון רגישות, משום שמאוד רוצים להוציא משהו מכלום.

הדריכות הזאת מתבטאת גם בהקפדה שלנו שלא יהיה חמץ והתנפחות. אם אני מכוון ומתייחס ברצינות לכוונות האר"י אז אני שיא המתנפח שיש בעולם, בעצם אני

* לא מוגה. לקבלת השיעורים ניתן לשלוח בקשה לאימייל yosefperl@gmail.com.

¹ אמנם כן נהגו לומר חצי הלל אבל זה לא מעיקר התקנה, הדבר בולט במיוחד אצל הספרדים שהם אפילו לא מברכים על ההלל.

² בניגוד לשבועות וסוכות שבהם כתוב במפורש, לגבי פסח זה רק עפ"י דרשת חז"ל. ויש להוסיף גם שלפי חלק מהראשונים גם אין חיוב לאכול שלמי שמחה אלא רק ביום הראשון (לעומת ימי סוכות שבהם אוכלים בכל יום). עי' תוספות ר"ה ה. בד"ה 'מה' דהא דתנן (סוכה מב): 'ההלל והשמחה שמונה' היינו שלמי שמחה. וראה בליקו"ת בד"ה 'ששת ימים' השני ובנסמן שם במראה מקומות.

³ בניגוד לכל המנחות חוץ ממנחת קנאות (ריש פ"ב דסוטה) ולגבי מנחת קנאות מבואר הטעם שם "כשם שמעשיה מעשה בהמה כך קרבנה מאכל בהמה".

אומר שאני עושה משהו קטן כאן למטה וזה מזיז אצל הקב"ה למעלה⁴, שאני כביכול גורם לו להתרגש⁵. באופן כללי כך הדבר בכל המצוות⁶ אבל בעיקר זה בא לידי ביטוי בספירת העומר וכדלהלן⁷:

בליל הסדר הקב"ה רצה שנהיה קשורים איתו ונלך אחריו, אז יש לנו את המצווה לאכול מצה, שהיא עושה שנרגיש שהקב"ה רוצה אותנו ואנחנו רוצים אותו (שהרי זו המצוה היחידה שעניינה היא האכילה)⁸, שבעצם נותנת לנו להרגיש שה' רוצה שנהנה ויהיה לנו טוב⁹, כמו שמאריך בזה אדמוה"ז בליקו"ת¹⁰ ושהוא מואר ושמח מהמצוות שאנחנו עושים בצורה פשוטה לגמרי; מהיום השני והלאה התחושה היא שכבר נעלמה ההארה הגדולה שהיתה בליל הסדר, אחרי שראינו שהקב"ה התפעל מאיתנו אנחנו צמאים שזה יקרה שוב ושהוא ימשיך להתפעל ממנו, ואז זה כבר נהיה בעייתי, משום שבעוד שמקודם הלכנו אחריו בפשיטות ותמימות עכשיו כשאנחנו רוצים שזה ימשיך אז זה כבר בכלל לא תמים ובעצם אנחנו כאילו 'רכושניים', כביכול אנחנו רוצים

⁴ בד"כ אנשים חושבים שזה מזיז בעולמות העליונים (למשל כשאומרים "הוד שבחסד...ועל ידי זה יושפע שפע רב בכל העולמות" חושבים שיש איזה אוריה בעולמות הרוחניים שעכשיו מאיר האור של הוד שבחסד), אבל באר"י כתוב שכביכול מזיזים אצל הקב"ה בעצמו.

⁵ כמו אם למשל אני חושב שכשהרבי שלי רואה שאני סופר ספירת העומר הוא כולו נהיה מואר, זה ממש גאווה, כ"ש אם אני אחשוב שאצל הבעש"ט או אצל אליהו הנביא זה עושה כזה אור, וכ"ש בעניינינו שהאר"י אומר שאצל הקב"ה זה עושה כזה אור.

⁶ וגם לגבי כל המצוות, אנשים מעדיפים לחשוב שהם עושים אותם בשביל שכר ועונש ולא בשביל לעשות נחת רוח לבורא, בדומה לנאמר בהערה הקודמת.

⁷ וכדרכו של אדמוה"ז בכ"מ שכל מצוה היא שורש לכל המצוות, בכל מצוה יש משהו מיוחד שבעצם קיים גם בכל המצוות אבל רק בזכות אותה מצווה מיוחדת. כמו שהארכנו להסביר לגבי מצוות שכחה, שהדבר המיוחד שמתבטא בה בשונה משאר המצוות הוא בעצם קיים גם בשאר המצוות אבל רק בגלל שחלק מהתורה שמופיע בה גם מצוות השכחה.

⁸ וכמו שהארכנו בחוברת "היו מספרים" בעמ' 11.

⁹ בכך אפשר להסביר את תירוצו הר"ן (ר"ה ז: מדפי הר"ף) על הסתירה הידועה ברמב"ם (עיי' מ"מ וס"מ שופר ב, ד; וחמץ ו, ג). שמצד אחד פסק לכאורה שמצוות צריכות כוונה ומצד שני פסק "אכל מצה בלא כוונה כגון שאנסוהו גויים או לסטים לאכול יצא ידי חובתו", שתירץ הר"ן שאף שבכל המצוות צריך כוונה מ"מ לגבי מצה יצא שכן נהנה, כדאמר' בעלמא 'המתעסק בחלבים ובעריות חייב שכן נהנה'", והביאו להלכה אדמוה"ז בשו"ע שלו (הלכות פסח תעה, כח). שבפשוטו אינו מובן, בשלמא גבי איסורים ההנאה מחייבת משום שעיקר האיסור הוא ההנאה הגשמית אך במצוות זה מוזר, ולדברינו מבואר שאכן גם במצוות מצה עיקרה היא ההנאה הגשמית, וההסבר לזה הוא שזה כמו כשאמא מכריחה את הבן שלה לאכול אזי הבן שלה בסוף יתקשר אליה גם אם האכילה היתה בעל כרחו משום שסו"ס ברור לו שאימו רצתה שהוא יהנה (אדה"ז מביא שם גם מרור, וראה על עניין המרור בפנימיות ב"מעמקים" לפרשת ויקרא, במאמר על פסח מצה ומרור).

¹⁰ והארכנו לבאר זאת בחוברת "היו מספרים" בעמ' 9-7, 21-23.

ל'שלוט' ו'לשחק' ברגשות של הקב"ה¹¹, לכן מיד במשך ימי הספירה הקב"ה מפסיק להתרגש ממנו ואז אנחנו סופרים ושמים לב עד כמה אנחנו רוצים שההתרגשות שהיתה בליל הסדר תחזור, אבל כאילו לא קורה כלום¹², לכן זה ימי דין מתוח כפי שביארנו; אמנם בכל יום הספירה מתקדמת, משום שזה שכל פעם אנחנו כאילו מנסים למרות שה' נשאר כביכול 'אדיש' זה מברר את הרצון שלנו יותר ויותר ומגלה שמה שאנחנו רוצים שהוא יתרגש ממנו זה רצון יותר ויותר בסיסי ופשוט אצלנו וממילא יותר תמים¹³, כך אחרי חמישים יום כבר אין חשש שהיחס של הקב"ה יתפס שהוא כאילו משועבד לנו ואין פחד מיניקת החיצוניים; בסוף מגיעים לשבועות ואז כבר נהיה הרבה יותר מוצלח אפילו מהמצה שהיתה בהתחלה, כי ההתחלה הגיעה מזה שהלכנו בתמימות וכאילו לא עשינו כלום, אבל אחרי החמישים יום של ספירת העומר זה כבר מביא אותנו למקום שבו אנחנו פועלים אצל הקב"ה בצורה מודעת ולמרות זאת זה לא פוגם בתמימות¹⁴.

לפי זה מרוויחים בכל הספירה הזאת משהו מאוד חזק, שבזכות זה שאנחנו אומרים שאנחנו רוצים את ה' אבל אנחנו לא רוצים לשלוט עליו, לכן בסוף ה' נותן לנו תורה ומצוות וכך בעצם אנחנו כן שולטים עליו. כך בכוונות האר"י ההבדל בין פסח לשבועות הוא שבפסח הקב"ה כאילו מספר לנו על עצמו ומסביר לנו את המציאות שלו ובכך אנחנו יוצאים משיעבוד העולם הזה ומהשקיעות בתוך המציאות וחיים עם

¹¹ הבעיה העיקרית של האדם היא שתמיד הוא מרגיש שהוא כאילו שולט. הוא עושה מצוות והוא חושב שמגיע לו על זה שכר, אם יגידו לו שכל מה שלמדו אותך שיש שכר זה היה טעות, אז הוא ממש יתעצבן.

¹² כמו שאפשר לראות הרבה יהודים שמאוד מנסים להתרגש בספירה, הם רוצים שיקרה משהו ולא יודעים בדיוק מה כמה ואיך. גם בכוונות האר"י זה ככה, שאנחנו מאוד רוצים שהקב"ה יתרגש ממנו אע"פ שאנחנו מבינים שהוא בכלל לא אמור.

¹³ כשהרצון חיצוני ולא נוגע בעצם הנפש אז יוצא שאנחנו רק רוצים ליהנות ממנו ולנצל את הרגשות שלו, אך כשהרצון הוא פנימי ובסיסי ובאמת משקף את העצמיות שלנו זה אומר שהיחס שלו אלינו זה באמת כל מה שיש לנו בחיים ואין לנו שום דבר אחר שיכול לגרום לנו הנאה חוץ מזה, ולא שאנחנו רוצים לשלוט על ה'.

¹⁴ לכן באופן כללי לא מקריבים לה' שאור ודבש (ויקרא ב, יא) כי הוא רוצה שאנחנו נהנה מזה ולא נקריב את זה לו. לכן בשבועות מביאים גם את שתי הלחם שזה חמץ, וגם ביכורים (כמ"ש בביכורים א, ג) שזה דבש (כמ"ש בריש"י על הפסוק "כל מתיקת פרי קרוי דבש"), וכמפורש בפסוק שאחרי זה (יב) "קרבן ראשית תקריבו אותם להו' ואל המזבח לא יעלו לריח ניחח" וכפי שפירש רש"י שם "מה יש לך להביא מן השאור ומן הדבש, קרבן ראשית, שתי הלחם של עצרת הבאים מן השאור, שנאמר חמץ תאפינה, ובכורים מן הדבש, כמו בכורי תאנים ותמרים".

נוכחות אלוקית, ובשבועות הקב"ה כבר כאילו מפנה לנו את המקום ומכניס אותנו במקומו כביכול¹⁵. שבמקום שנסתכל רק על ההתרגשות שהוא כאילו מתרגש כלפינו, אנחנו מסתכלים איך שהקב"ה כאילו חי. ובמילים אחרות: זה שכשאנחנו אומרים שאנחנו רוצים שהקב"ה מאוד יתרגש ממנו אז בעצם אנחנו רוצים שהוא יחשוב שהוא באמת נמצא לגמרי איתנו, ובתוך הקשר הזה הוא מוצא את עצמו. כלומר שהעיקר הוא הקשר ולא ההתרגשות שבה. בד"כ הבעיה שלנו היא שאנחנו נהנים מההתרגשות וזה העיקר אצלנו ואז יוצא שהשכל שלנו הוא רק בשביל ליצור את ההתרגשות¹⁶, אבל אצל הקב"ה זה עובד הפוך, הוא חושב על משהו בתוך עצמו ואחרי זה הוא מחליט להתחיל להתרגש, זה שהוא חושב את עצמו כביכול זה הרבה יותר גדול מזה שהוא מתרגש, ובשבועות גם אנחנו מגיעים למקום כזה. זה נקרא לתקן את המידות, שמה שיבנה את הקשר החזק זה לא סתם ההתרגשות אלא זה שאני חושב עליו ויותר מזה, זה שהוא חושב על עצמו ואני חלק ממנו.

הקדמה כללית לשער הכוונות לספירת העומר

בליל הסדר קיבלנו הארה גדולה בבת אחת ומיד היא הסתלקה (כמבואר באריכות בדרושי פסח הקודמים), ספירת העומר זה התהליך שאנחנו עוברים עם עצמנו בעקבות ההארה הזאת שקיבלנו. הדבר דומה לאחד שנפגש עם יועץ שפותח לו את הראש ונותן לו הבנה חדשה לכל החיים שלו וכך הוא מתלהב לגמרי, ומיד אחרי שהוא יוצא מהיועץ מתחיל להתחולל אצלו בנפש תהליך שלאט לאט מתיישב

¹⁵ ניתן לזה משל מרבי וחסידים: כשהרבי מסביר לחסידים משהו, אז החסידים הפשוטים רק שומעים את מה שהוא אומר ומקבלים ממנו אך יש חסיד שהוא הרבה יותר פיקח והוא גם מבין מה עובר על הרבי מצד עצמו איך הוא תופס את הדברים כך שהוא בעצמו כבר יכול להיות רבי.

¹⁶ בתפיסה הזאת אף שהמידות נוצרות על ידי השכל זה עדיין לא נקרא שהשכל מוליד מידות, כי השכל כאן הוא רק אמצעי בשביל המידות. מתוך שיעור על פרק ג' בתנאי: לפעמים חושבים שע"י שאני מתבונן אז בדרך ממילא אמורים להיוולד מידות. אמנם לאמיתו של דבר כשמדובר בהתבוננות אמיתית זה לא כזה פשוט, נניח שאני לומד דבר שהוא מאוד מאוד מסקרן ומעניין אותי ואני נורא שקוע בספר – במקרה כזה ההתפעלות בלועה בתוך ההתבוננות עד שהיא לא מורגשת בכלל בפני עצמה, זה מה שנקרא "חסדים המכוסים". כשאני מתבונן בזה שיש גדולת ה' אז גם אם אני מתפעל אני לא מתעסק בכלל עם ההתפעלות שלי (אם אני מנסה להתפעל והמידות סוחפות אותי ומה שמעניין אותי זה להתרגש, אז זה נגד מה שכתוב בדרושי החסידות), אבל כיוון שאני רוצה שזה יצא מההעלם לגילוי אז אני צריך כאילו לצמצם את ההתבוננות שלי כדי שאני יוכל באופן מלאכותי במידה מסוימת ללכת על רגש ולבטאות את זה דרך ההתפעלות, כלומר אני יוצר מציאות מתפעלת כדי שיהיה כלי למה שהסקתי בראש. זה כמו אחד שמחתן את הילדים שלו, הוא יכול להיות נתון בזה הרבה מאוד אבל אחרי זה הוא מחליט לקחת את כל מה שיש לו בראש ולתת לו ביטוי בזה שהוא מתחיל לרקוד.

ומסתדר אצלו בחיים כל מה שהוא קיבל מהיועץ (כמובן שהדבר נכון בכל סיטואציה שאיתה האדם נפגש, אך זה קורה בדקות מאוד עדינה שהרבה יותר קשה לזהות את התהליכים שם)¹⁷.

כפי שהזכרנו, ישנם כשלוש עשרה כוונות על כל יום, ומאוד מעניין לראות איך היחס בין כל הכוונות הוא מאוד מתואם, כך זה תמיד אצל האר"י, משום שיש לו מבנה אחיד לכן הכל בסוף מסתדר אחד עם השני [כמו במתמטיקה, שאם אני יכול להגיד לך למשל שלוש כפול שלוש זה תשע, ושלוש כפול ארבע זה שתים עשרה, והיחס ביניהם הוא כמו המספר הראשוני שבו הכפלנו (שזה שלוש); אז אני יכול להגיד לך בוודאות שהיחס הזה ישאר תמיד, גם אם במקום השלוש הראשון תשים כל מספר שאתה רוצה אז תמיד היחס ביניהם יהיה אותו מספר שתשים. הסיבה שאני יכול להגיד זאת בוודאות היא משום שהמתמטיקה היא מבנה מסודר וקבוע אז תמיד הפרופורציות ישמרו]¹⁸.

¹⁷ כמובן שהתהליכים האלו מתרחשים בנפש באופן ממילא, והכוונות זה רק לשים לב לזה יותר. כך זה תמיד באר"י, מאוד מפתיע שלמרות כל המורכבות של הכוונות שלו אתה שם לב שבסוף כך כולם מתכוונים באופן פשוט. היה אפשר לחשוב שזה תהליך תיאורטי והחיים בפועל פחות מחושבים, אך האמת היא שאת כל כוונות האר"י אפשר להסביר בתהליכים פשוטים ויומיומיים בנפש, רק שהחכמה היא לשים לב לריבוי הפרטים והמקום של כל אחד ואחד.

¹⁸ בניגוד לשיעורים של הרב יצחק שאין ביניהם שום סדר והכל אפשרי (כידוע שהוא יכול להגיע מכל מקום לכל מקום דרך כל מקום), ממש כמו שבמציאות אפשר כל פעם לעשות סדר אחר, ואפשר כל פעם להסתכל בפרופורציות שונות לפי מה שרוצים להדגיש (דיברנו פעם שההבדל בין אדמוה"ז לבין האר"י הוא שבאר"י זה כמו מפה ובחסידות זה כמו במציאות, במפה אתה חייב לשמור על הפרופורציות אבל במציאות אתה יכול להתייחס כל פעם בצורה אחרת).

אעפ"י שאצל האר"י יש פרופורציות מ"מ כשלומדים אותו אי אפשר לתפוס את הכל ביחד. לדוגמה הוא כותב שכל החלל זה רק נקודה, כל עולם האצילות זה רק הארה שיוצאת מהמצח של אדם-קדמון (כמובן שההארה שיוצאת מהמצח היא כ"כ עדינה ודקה עד שאפילו באופן פשוט אנחנו לא יודעים על איזה ההארה הוא מדבר), הדבר דומה לאדם שמנסה למדוד כמה קילומטרים יש מפה עד כוכב הצפון, הוא כ"כ לא יכול לתפוס את זה עד שאם במספר שיצא לו יהיו עשרים אפסים יותר או עשרים אפסים פחות זה לא יהיה לו כ"כ משמעותי מבחינתו. לכן כשקוראים את האר"י סתם זה מאוד טכני וקשה לתפוס את זה באופן שאתה רואה שיש לך קשר עם הקב"ה (אני חושב שהיחיד שלומד כך את האר"י ומנסה לחבר בין שני הקצוות, שרוצה שגם תרגיש שזה אלוקי וגם תרגיש שיש לך קשר עם הקב"ה, זה אדמו"ר הזקן). כמובן שהאר"י עצמו לא תפס את הספירות כעומדות לעצמם אלא הכל אצלו זה היה חלק מסוד הוי', כל מה שהוא עשה מבחינתו הוא רק העמיק בשם ה' לכן אצלו זה לא היה כ"כ מנותק (ומה שהמקובלים עושים כשהם לומדים קבלה זה מאוד מזכך אותם למרות שהם לא תופסים את זה בצורה מציאותית כמו שאנחנו עושים כאן אלא לומדים את זה בצורה מאוד טכנית, משום שזה שהם יודעים שיש פרופורציות כ"כ גם בלי להבין רק זה עצמו מאוד מזכך ומשנה להם את היחס להכל).

הכוונות של המידות

הכוונה הידועה הכתובה בסידורים היא הכוונה העיקרית שאותה צריך לכוון בשעה שסופרים בפה, משום שעניינה הוא התהליך שאנחנו מתחילים להתנהג ולחיות את המציאות הממשית עצמה עפ"י מה שקיבלנו בליל הסדר (בעוד ששאר הכוונות מכוונות רק על התהליך המחשבתי שעובר עלינו).

ניתן משל לכוונה הזאת: כמו בחורה שנפגשה עם בחור ויודעת שזה הבחור שהיא רוצה להתחתן איתו אז בכל התקופה שאחרי המפגש ולפני החתונה עוברות לה בראש הרבה מחשבות על המפגש. פסח הוא כמו המפגש, וימי הספירה הם הזמן של המחשבות והחויות שבעקבות המפגש, התהליך שמהפגישה עד החתונה.

ההרגשה הראשונה היא שהיה מאוד טוב – חסד; אבל כיון שהטוב לא נמצא כרגע אז מורגש כמה הוא חסר – גבורה; בתפארת מורגש הגעגוע (שיש בו מעלה מסוימת על המפגש בעצמו); בנצח מרגישים שאמנם געגוע זה יפה אבל רוצים חזק שהדבר יתממש; בהוד מורגשת השמחה וההודיה על מה שהיה וההודאה (מלשון להודות על האמת) שזה כבר הפסיק וממילא רצון שזה יבוא; היסוד הוא ההתקשרות אל מה שהיה; והמלכות הוא המימוש בפועל.

היחס בין הכוונות

כדי להמחיש את היחס בין הכוונות ניתן דוגמא של שילוב בין הכוונה הזאת העיקרית (שמתחילה מחסד שבחסד וגומרת במלכות שבמלכות) לבין הכוונה ההופכית לה (שמתחילה ממלכות שבמלכות וגומרת בחסד שבחסד). הכוונה ההופכית לה היא הכוונה של האורות המקיפים, עניינה של כוונה זו הוא שמכיוון שאנחנו כבר יודעים את הסוף והתכלית של כל הספירה לכן בראש שלנו אנחנו מציירים את הכל מהסוף להתחלה ובכל שלב חושבים מה יהיה בסוף עם מה שקיבלנו עכשיו: יום יב אייר מצד הכוונה הרגילה הוא יסוד שבנצח ומצד הכוונה ההפכית הוא גבורה שבנצח¹⁹, זאת אומרת שמצד הכוונה הרגילה שבה אנחנו הולכים ומתקדמים אז יש לי

¹⁹ שכן הנצח היא הספירה האמצעית מבין השבע לכן היא נשארת במקום, אך היסוד שהוא השישי מתחילת השבוע מתחלף לגבורה שהיא השניה מסוף השבוע.

ביטחון ואני מבין שלא מספיק סתם ביטחון אלא גם צריך שתהיה לי התקשרות (יסוד) בתוך הביטחון (נצח) כדי שאני יוכל ללכת על הביטחון הזה בצורה חזקה, ומצד הכוונה של המקיפים שדיברנו כעת, שבה אני הולך מהסוף להתחלה אז אני רוצה שכשאני אגיע לסוף (לתכל'ס) יהיה לי תוקף מההתקשרות הזאת שבביטחון, לכן הכוונה כאן היא ההליכה בכל הכח והתקיפות (גבורה) על הביטחון (נצח).

דרושי הפסח דרוש ז' – והוא דרוש א' לענין ספירת העומר.

כוונה א': המתקת ה' הגבורות על ידי אור המקיף של ספירת העומר

דרוש זה כ' הרח"ו ז"ל ששמעו מזולתו. כבר נתבאר כי בפסח הוא זמן היניקה של ז"א ואין בו אלא מוחין דקטנות שהם ד' אלקים: א' דיודין בחכמה, וא' דהדין בבינה, וא' דאלפין בציור יו"י בחסדים שבדעת, וא' דאלפין בגבורה שבדעת בציור יו"ד.

ודע כי במוחין דגדלות מקדימין החסדים לצאת מן הדעת ולהתפשט בגופא דז"א ואח"כ יוצאות הגבורות, אבל במוחין דקטנות אז הגבו' מתחילו' להתפשט בגופא דז"א ואח"כ יוצאים החסדים, והטעם הוא לפי שהמוחין דקטנות הם דינים קשים. והוא ג"כ סוד היצה"ט והיצה"ר כי החסדים הם יצה"ט שבאדם והגבורות הם היצה"ר ובימי הקטנות של האדם מתחיל היצה"ר להתפשט באדם קודם שיבא היצה"ט וזכור הקדמה זאת:

והנה ימי העומר הם זמן דינים כנודע, ולכן הגבו' והדינין של הקטנות מתפשטים בגופא דז"א בז' שבועות ואח"כ ביום חג השבועות שהוא יום מתן תורה יוצאין גם החס' של הקטנות שהיו עדיין בדעת של ז"א מתפשטים בגופא של ז"א ואז ג"כ נכנסין בז"א הד' מוחין כולם דגדלות כנודע.

והנה בשבוע א' מתפשטת ויורדת מן הדעת גבו' אחת ונכנסת בחדס דז"א, ובשבוע הב' ויורדת גבו' א' מן הדעת ונכנסת בגבורה דז"א, וכן עד"ז עד שנמצא שירדה הגבו' הה' בהוד דז"א, ובשבוע הו' מתקבצות כללות הה"ג ונכנסו' ביסוד, וכן בשבוע ז' כללות הה"ג נכנסות כמל' דז"א ע"ד הגז' בענין התפשטות הה' חסדים.

ואמנם להיות כל שבוע כלולה מזו ימים הטעם הוא לפי שבכל בחי' מהם יש ז' בחי', הא כיצד שבוע א' נכנסה הגבו' הא' בחסד דז"א ובספי' החסד עצמה יש ז' בחי' עצמן שהם חסד שבחסד וגבו' שבחסד כו' ומלכות שבחסד, והרי איך ז' בחי' בחסד כנגד ז' ימים שבשבוע א', וכעד"ז בשאר ז' שבועות.

ואמנם היות צריך האדם לספור ספי' העומר בפיו הטעם הוא כי ע"י היות האדם סופר בפיו ומוציא הבל מתוך פיו לחוץ גורם שיוצא הבל אור המקיף מפי האדם העליון שהוא ז"א ומקיף לכל ז' תחתונות שבו בו' שבועות של ספירת העומר וע"י כן מתמתקות הגבו' דקטנות ומתפשטות תוך ז"א בסוד אור פנימי כנו' כי הם דינים קשים גמורים:

[קיצור: פסח הוא זמן היניקה של ז"א ואין בו אלא ארבעת המוחין דקטנות (חכמה, בינה, חסדים שבדעת, גבורות שבדעת²⁰). במוחין דקטנות הגבורות של הדעת (שהם יצה"ר שבאדם) מתחילות להתפשט בגופא דז"א לפני החסדים של הדעת (שהם יצה"ט של האדם), וזה מה שקורה בימי העומר שהגבורות והדינין מתפשטים בגופא דז"א (ובחג השבועות מתפשטים החסדים ואז נכנסים גם שאר המוחין). בסדר זה:

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שביעי	
שבוע א'							גבורה אחת מן הדעת מתפשטת ויורדת ונכנסת לחסד דז"א
פירוט יומי	חסד שבחסד	גבורה שבחסד	תפארת שבחסד	נצח שבחסד	הוד שבחסד	יסוד שבחסד	מלכות שבחסד
שבוע ב'							גבורה אחת מן הדעת מתפשטת ויורדת ונכנסת לגבורה דז"א
פירוט יומי	שבגבורה	שבגבורה	שבגבורה	שבגבורה	שבגבורה	שבגבורה	שבגבורה

²⁰ שהם ארבעה שמות אלקים: אלף למד הי יוד מס – בחכמה, אלף למד הה יוד מס – בבינה, אלף למד הא יוד מס – בדעת (אלא שבחסדים שבדעת האות א' מצוירת כי' למעלה וי' למטה וי' באמצע, ובגבורות שבדעת האות א' מצוירת כי' למעלה וד' למטה וי' באמצע).

גבורה אחת מן הדעת מתפשטת ויורדת ונכנסת לתפארת דז"א							שבוע ג'
מלכות שבתפארת	יסוד שבתפארת	הוד שבתפארת	נצח שבתפארת	תפארת שבתפארת	גבורה שבתפארת	חסד שבתפארת	פירוט יומי
גבורה אחת מן הדעת מתפשטת ויורדת ונכנסת לנצח דז"א							שבוע ד'
מלכות שבנצח	יסוד שבנצח	הוד שבנצח	נצח שבנצח	תפארת שבנצח	גבורה שבנצח	חסד שבנצח	פירוט יומי
גבורה אחת מן הדעת מתפשטת ויורדת ונכנסת להוד דז"א							שבוע ה'
מלכות שבהוד	יסוד שבהוד	הוד שבהוד	נצח שבהוד	תפארת שבהוד	גבורה שבהוד	חסד שבהוד	פירוט יומי
כללות הה' גבורות מתקבצות ונכנסות ביסוד							שבוע ו'
מלכות שביסוד	יסוד שביסוד	הוד שביסוד	נצח שביסוד	תפארת שביסוד	גבורה שביסוד	חסד שביסוד	פירוט יומי
כללות הה' גבורות נכנסות במלכות דז"א							שבוע ז'
מלכות שבמלכות	יסוד שבמלכות	הוד שבמלכות	נצח שבמלכות	תפארת שבמלכות	גבורה שבמלכות	חסד שבמלכות	פירוט יומי

ועל ידי שסופר בפיו את ספירת העומר ומוציא הבל מתוך פיו לחוץ גורם שיוצא הבל אור המקיף מפי האדם העליון (ז"א) ומקיף לכל ז' תחתונות שבו בז' שבועות של ספירת העומר וע"כ מתמתקות הגבו' דקטנות ומתפשטות תוך ז"א בסוד אור פנימי]

ימי העומר הם זמן דינים: הספירה מגיעה אחרי יו"ט ראשון של פסח. בליל

הסדר היה אור גדול, ומיד אח"כ בכל ימי הספירה יש הרגשה של חיסרון. האר"י אומר כאן שבימים האלו נכנסות הגבורות שבדעת (ואח"כ בחג השבועות, נכנסים החסדים). יש כמה משלים שיכולים להיות לגבורות, המשל שאנחנו הכי אוהבים לגבי פסח ושבועות הוא שיש תקווה גדולה מאיזה משהו וזה גורם שיהיה מאוד לחץ האם באמת כל מה שקיוויתי יצליח להתיישב במציאות שלי כמו שצריך (זה לא ברור מראש באיזה צורה זה יתיישב, אפילו שאנחנו יודעים מראש שנגיע למתן תורה, כמו אדם שהבטיחו לו שהוא הולך להיפגש עם איזושהי אישיות חשובה, אז כמה שהוא מתכוון מראש – בסופו של דבר לא ברור לו האם השיחה תהיה מוצלחת או לא). אני צריך להיות נתון בזה כמו שצריך ולא לעשות שטויות. אני צריך מצד אחד לא יותר מדאי לרצות שזה כבר יקרה ומצד שני לא פחות מדאי לרצות שזה כבר יקרה. אם אני לא רוצה מספיק זה אומר שלא אכפת לי מזה, ומצד שני אם אני מאוד לחוץ על זה המשמעות היא שאני מאוד נתון בלרכוש את זה ולנצל את זה לטובתי במקום להיות מרוכז בדבר עצמו כפי שהוא. ספירת העומר זה זמן שמצד אחד אני מאוד רוצה ומצד שני אני גם מאוד מבין שאסור לי למצות את זה ולהיות כזה שחוטף ואוכל (כמו שכתוב על עם הארץ שהוא כמו ארי ש"דורס ואוכל ואין לו בושת פנים", פסחים מט:).

הספירה בפה גורמת לאור מקיף שממתיק את הגבורות: כדי לבאר מה קורה

כשאנחנו מקיימים את המצווה של ספירת העומר, נראה איך הציפייה הזאת שדיברנו עליה נראית אצל ז"א, אצל הקב"ה²¹: מה הקב"ה היה רוצה שיקרה אחרי שבחר בעם ישראל והוציא אותנו ממצרים? שיהיה טוב, "לקח טוב נתתי לכם", כשהוא חושב שיהיה טוב אז יש לו הרבה ציפיות, הוא כאילו תולה תקוות מאוד גדולות בזה שהוא הוציא אותנו ממצרים, זה היה כאילו איזה תקווה חדשה שסוף סוף הולך להיות משהו

²¹ לנו אין כ"כ ציפיות אבל זה בדרך כלל בגלל שאנחנו די מיואשים, לאור השנים הקודמות אנחנו לא מצפים שיהיה מתן תורה. זה שאנחנו במצב כזה זה נקרא שה'דינים' הפכו להיות כל כך קשים עד שהם נהפכו לדיני אבילות. אז במקום להתיימשך אפשר לתרגם את הציפייה לזה שהייתי רוצה שיהיה. למה אני מיואש ולא מצפה לכולם? כי אני מאוד בלחץ שבאמת אחרי כל 49 ימים שציפיתי יקרה מהו מופלא ביום החמישים. אפילו אם אני מצפה שהתפילה שלי עכשיו תהיה מוצלחת זה כבר סגולה שלא יקרה כלום. לכן צריך להפשיט את הציפייה הזאת ולהסתכל עליה איך שה' מסתכל עליה, וכמו שנכתב בפנים,

מאוד טוב, שבאמת יצליח להתיישב בתוך המציאות שיהיה דבר כזה. אם אני מסתכל על זה שיש ציפייה של הקב"ה. אז עכשיו כשאני סופר ספירת העומר אני כאילו בא ואומר שגם הקב"ה מצפה מאוד מאוד וביחד עם זה הוא צריך כביכול להיזהר שלא למחר מדי.

וזה בעצם ממתיק את הלחץ, אם אני מסתכל על הציפייה שלי זה בד"כ יקח אותי למקום מסובך כזה, הגבורות והיצר הרע הם בשליטה שלי, אבל זה שפתאום יהיה לי אח"כ איזה גילוי נפלא זה כבר לא שייך אלי. אך אם נסתכל על הציפייה של הקב"ה הוא בא ואומר "אני רוצה שאתה תהיה שותף איתי בציפייה שלי, אני חושב שהולך להיות פה משהו נפלא, יש לי המון חלומות ואני מאוד מחכה ומצפה לזה, אני צריך שתהיה הזדהות שלך עם הציפייה שלי" אז זה ממתיק את כל הציפייה.

הקב"ה בחר בעם ישראל ורצה שהעולם יצא מהמצרים שלו, שיהיה שיח, שיהיה יחוד קוב"ה ושכינתיה, לא שיהיה סתם עולם שמתגלגל פה. עכשיו אחרי שהוא הוציא אותנו ממצרים הוא אומר "איתכם אני רוצה לדבר", "לדבר" – זה כבר בשבועות, שבאמת יהיה אפשר להרגיש שהעיקר זה המפגש בינינו. וכשאני סופר ספירת העומר אני עושה שהקב"ה יוכל לבטא ולשתף אותי בכל התקוות שיש לו.

ידיעת התהליך מראש

תפקיד הספירה הוא לפורר ולחלק את החוויות השונות ולשים לב לכל פרט כדי שיוכל להיקלט בתוך הנפש. אם לא הייתי סופר אלא הייתי מנסה לקפל את כל החוויה לתהליך של יום אחד, או אם הייתי מנסה לספור בלי להוציא את זה החוצה בפה, הספירה היתה יצר הרע. תפקיד הספירה בפה הוא להביע את מה שקורה בתוכי, בשביל זה צריך לשים לב לכל מה שאני רוצה לספור, לתת מקום לכל דבר. הדיבור מכניס אור מקיף, הוא מבטא שאני לא רק חי בתוך הספירה ומתגלגל, אלא אני יכול להסתכל על כל התהליך מבחוץ, ולמדוד מה יהיה בכל יום, כמו בספירה עצמה שמראש יודעים כמה ימים הולכים לספור. ממילא התהליך בספירה מדוד, וממותק באור המקיף שהכל ידוע מראש.

ניתן דוגמה קצרה מפזיקה-מתמטיקה. מספרים מרוכבים הם מספרים דמיוניים (בלשון המדע) שמייצגים כביכול שורש של מספר שלילי (שורש 49- הוא מרוכב 7). עקרונית אין שורש למספר שלילי, כיון ששורש של מספר, הוא הריבוע שיוצר את המספר (לדוגמא: השורש של 4 הוא 2, $2 \times 2 = 4$). הכלל המתמטי אומר שכאשר מחשבים ריבוע של מספר שלילי מקבלים מספר חיובי ($7 \times -7 = -49$) – במונחים לוגיים שלילת הלא – לא לא – היא כאמירת כן, כך שאין אפשרות שיהיה מספר שברביבוע יתן מספר שלילי.

במספר מרוכב לוקחים בהשאלה את מושג השורש מהמספרים החיוביים ואומרים, שאף על פי שאין שורש, בצורה מדומה אפשר לומר שלכל מספר יש שורש, כך שהשורש של שלילי מסוים הוא המספר המרוכב שברביבוע יוצר אותו.

ניתן למספר דוגמה מהחיים כדי להבין איך הוא עובד. כששואלים את אחי הרב יהושע מה הוא החליט בנושא מסוים, הרבה פעמים הוא עונה שעוד לא החליט, אבל יודע שיחליט כך וכך. הוא יודע מה יהיה בסוף למרות שנפשית עדיין לא שם. כדי להגיע להחלטה צריך לעבור הרבה תהליכים ידועים מראש וכך אפשר להגיד כבר עכשיו מה תהיה ההחלטה הסופית. כשמתקדמים אל היעד, אפשר לומר שההתקדמות היא רק דמיונית, כי כבר ידוע לאן מתקדמים ובמידה מסוימת כבר הייתי בסוף. אם נקביל למספרים, המספר המרוכב מייצג את הדמיון, המספר השלילי מייצג את החוסר, והמספר החיובי מייצג את המציאות אחרי שהגעתי אל היעד. מהמקום בו אני נמצא אני יודע שאני במינוס 49, אבל אני גם יכול להגיד שהמינוס הזה מורכב משבע מרוכב, דהיינו שאין לי סתם חסרון של ארבעים ותשעה צעדים, אלא מדובר בתהליך פנימי שמורכב מהתכללות של שבעה ושבעה צעדים שבסך הכל מרכיבים ארבעים ותשעה צעדים.

הדוגמה מאחי, היא תהליך יום יומי אצל כל אחד מאיתנו. כל אחד יודע שבעוד שבוע יהיה יום שני רק שכדי שיגיע צריך שיקרה כך וכך תהליכים ידועים מראש. אם אתה יודע את כל מה שצריך לקרות, אז במידה מסוימת זה כבר קרה. רק שכדי לחשוב בצורה מלאה על כל הפרטים צריך את אורך הזמן שלוקח לתהליך לקרות בפועל, הרי לא יכול להיות שאוכל לחשב את כל הפרטים שצריכים לקרות בפחות ממה שלוקח עמוד | 21

להם לקרות. כשאני מדמיון נראה לי שאני מצליח בזמן קצר להכיל פרטים מרובים, אבל באמת זה לא נכון.

כבר בתחילת הספירה אני יודע מה הולך להיות בסופה. בהתחלה בעקבות מה שהיה בפסח אני מרגיש את החיסרון של כל ארבעים ותשעת הימים (או חמשים, צריך עיון), ואני יודע שבעוד כך וכך תהליכים של ארבעים ותשעה ימים אני אגיע. במספרים, אני נמצא במינוס ארבעים ותשע (או חמשים), חסרים לי שבעה שבועות שמורכבים משבעה ימים שהם לא סתם פלוס שבע, אלא כפל, הכפל משקף תהליך פנימי של התכללות.

כמובן ידיעת התהליך מראש היא קצת דמיונית כי עוד לא עברתי שום תהליך פנימי, אבל אם אני רק עובר את התהליך הפנימי, ובמקיף אין לי את כל הפרטים, אז המקיף מרחף מאד, אני יודע שאני אמור להגיע למקום רחוק אבל הידיעה מאד כללית. זה דומה לציפיה לגאולה שמגלגלת אותנו בטירוף הדעת בגלות, עליות ומורדות אין סוף. אבל אם יש אור מקיף מפורט, אפשר לזכור שזה בעצם תהליך שלם ופנימי, האור המקיף ממתק ומאיר את התהליך הפנימי.

לכן הוא אומר שסופרים את הגבורות, את החיסרון, אלו דינים קשים כי אני תופס את החיסרון רק באופן מדומה, אבל בכל אופן יש בזה כדי להאיר את האור הפנימי, עד שבסוף כשאני סופר את הכל ועובר את התהליך יש לי חסדים כפי שהוא אומר.²² ההבדל בין פסח לשבועות הוא כמו ההבדל בין אדם שיודע להגיד שאחד שווה

²² עוד קצת על המספר המרוכב (לא חשבתי אף פעם שיהיה יותר קל להסביר מספר מרוכב מתוך כתיב האר"י אבל כך יצא): כשרוצים להכניס את מימד הזמן למימדי המקום, מימדי המקום הם $1 \times 1 \times 1$, אז את מימד הזמן עושים $1 \times 1 \times 1 \times 1$ מרוכב, הוא מבטא את הדמיון שעוד לא קיים, העולם יהיה כך וכך בעתיד. כשיצאו ממצרים היה אפשר להגיד שהגענו לתכלית הבריאה ונגמר הזמן, אבל לא, יש מתן תורה. צריך להתחיל לספור את מימד הזמן, רק שהוא נמצא בתיאוריה. יש עוד ווארט אחד שצריך להוסיף: כל החשמל קשור למספרים המרוכבים. כל החשמל מורכב משני חלקיקים שיועדים לחשב את המצב אחד של השני. ניתן דוגמא: אם אני נפגש עם מישהו חדש, מדברים בתמימות ומתחילים להכיר אחד את השני. גם כשמכירים ומתחילים לדבר, על אף שהכל ידוע ומוכר בכל אופן נפגשים פגישה חדשה וכמה שלא נכיר במפגש נוצר משהו. אבל ההבדל הוא שאם אנחנו לא מכירים זה תמים, ואם אנחנו מכירים אני יודע מה תחשוב עלי ואני לא רוצה להיכנס לתוך המשבצת שבה אתה שם אותי, וגם אתה לא רוצה להיות בתוך המסגרת שאני שם אותך, כל אחד מנסה להיות לגמרי חדש למרות שהוא מוכר, מזה נוצר מתח. כך עובד המתח החשמלי. העניין הזה קשור לחשמל שבמרכבה של יחזקאל שקוראים בשבועות. שאלה טובה האם מה שנקרא היום "חשמל" קשור לחשמל שבמעשה המרכבה. כתוב שם (א, ד) "כעין החשמל", הפירוש עמוד | 22

אחד בלי להבין את המשמעות של כל הנוסחאות שמסבירות, לבין מי שחקר את הנוסחאות והבין למה אחד שווה אחד.

הפשוט של זה הוא זה כמו "כצבע החשמל" (רש"י ומצודות שם). המילה "חשמל" עצמה היא אולי סוג של מתכת, בתרגום השבעים (ראה עליו ב'תורה שלמה' במילואים לפרשת משפטים סימן כג אות ז) מתרגם את החשמל ל"אלקטרום" (שמשמעותו היא אבן הנקרא "ענבר", שהיוונים כבר גילו שכאשר משפשפים אותה במטלית היא קונית תכונה למשוך אליה גופים קלים, ולתכונה הזאת קראו "הכח האלקטרי", ראה בכל זה בספר 'קרני אורה' לרב זלמן קורן, שנדפס בסוף הספר "מאורי אש השלם"), ובדומה לזה נראה בפירושו של ר' דוד הלוי (ממגורשי ספרד במרוקו) בספרו על מעשה מרכבה (הנקרא "ספר המלכות") ג, י. במפרשים אחרים רואים שזה משהו שקשור לאש (קשור לדין ההלכתי האם חשמל הוא אש).

התבוננות בסיפורי צדיקים

מה החסידים חושבים על הרבי, ומה הרבי חושב על עצמו? • האם ביכולתי לתת עצה טובה למי שזקוק לעזרתו? • התבוננות מרתקת בספק המטריד של הרבי מקוצק זי"ע

הרב הקדוש מקוצק ז"ל אמר פעם לגיסו ותלמידו בעל חידושי הרי"מ ז"ל שיש לו שאלה על הקידושין שלו: הרבנית בוודאי קיבלה את הקידושין על מנת שהוא רבי, והוא יודע בעצמו שבאמת איננו רבי, ואם כן הלוא הקידושין הם קידושי טעות.

השיב לו בעל החידושי הרי"מ:

– באמת אין לרבנית נפקא מינה עם בעלה הוא רבי בעצם או לא, רק שיש לה הנאה מזה שה"עולם" מחזיקים את בעלה לרבי, ובוזה אין שום טעות: ה"עולם" הרי יקראו אותו תמיד "הרבי מקוצק".

(סיפורי חסידים, סיפור 88)

ספק הלכתי רציני

יש פה ספק הלכתי. מה לכאורה צריך לענות לשאלה כזאת? מה הייתי עונה באופן פשוט?

לפני שקוראים את התשובה שלה, באופן פשוט מה אני חושב? אני חושב שהרבי מקוצק הוא רבי, ומה שהוא חושב זה מתוך ענוותנותו.

אבל זה לא נכון.

אם כך היה המצב, מה היה צריך להיות המענה של ספקו ההלכתי? החידושי הרי"ם היה משיב לו – באמת אתה כן רבי. ולא סתם רבי, אלא רבי עם ענווה גדולה שאפילו לא יודע שהוא רבי.

אבל החידושי הרי"ם לא ענה לו ככה, הוא ענה לו משהו אחר.

החידושי הרי"ם הוא אח של אשתו של הרבי מקוצק, והוא דואג לאחותו. אך הוא דואג לה בדרך מפתיעה. הוא לא מתווכח עם הרבי שלו, הוא לא אומר לו שבאמת הוא כן רבי, אלא הוא אומר לו שזה לא משנה.

הקושי בתשובתו של החידושי הרי"ם

מה הכוונה? לכאורה התשובה שלו ממש מוזרה. יש הרבה מה להתפלפל בתשובה הזאת. באמת לא אכפת לה?? אם הוא היה סתם עושה הצגות, באמת היא הייתה מוכנה להתחתן איתו בגלל שקוראים לו רבי??

לכאורה זה לא רק משפיל אותה, זה גם אומר שהקידושין וודאי לא נכונים, ודאי לא טובים. כי מסתמא היא לא חשבה כמו שהאח שלה אומר. היא לא הייתה רוצה להתחתן עם מישהו שהוא לא צדיק.

אבל זה לא מה שהחידושי הרי"ם מתכוון בתשובתו. לכן התשובה שלו מאוד מפתיעה. אכן, מסתמא אשתו של הרבי מקוצק הייתה רוצה להתחתן עם צדיק. כנראה שיותר חשוב לה שהוא יהיה צדיק מאשר שהעולם יגידו שהוא צדיק. הרבה יותר חשוב לה, באופן פשוט.

לכן, לכאורה אם באמת הוא לא צדיק אלא רק העולם חושבים שהוא צדיק – ודאי שהקידושין לא חלים. כיצד משאלה וספק זה הפך לתשובה ברורה. הרי לכאורה באמת הקידושין הם קידושי טעות??

למה התשובה הזו מרגיעה את הרבי מקוצק?

כולם צריכים להיות שפלים בפני כולם

ניעזר קצת במה שכתוב בפרק ל' בתניא. אדמו"ר הזקן דן שם באריכות על המשנה שאומרת "והוי שפל רוח בפני כל אדם".

אדמו"ר הזקן כותב שאדם צריך לחשוב שהוא גרוע יותר מכל אדם, למרות שלכאורה נראה מוזר שאדם יחשוב ככה. הרי גם החבר שלי חושב ככה, כי גם לו אדמו"ר הזקן אמר לחשוב ככה, אז מה פתאום שאני אחשוב ככה? אם גם השני חושב ככה, וגם השלישי, מה ההיגיון שאני אחשוב ככה על עצמי? אם החבר שלי חושב שהוא יותר גרוע ממני כי אדמו"ר הזקן אומר לו לחשוב ככה, מה פתאום שאני אחשוב שאני יותר גרוע ממנו?

זו סוגיה שאפשר לדבר עליה בלי סוף. אפשר לומר שכל תורת הנפש קשורה לסוגיה הזאת, איך אני יכול להגיד שאני גרוע מכולם, וגם להגיד לכולם לחשוב ככה.

אנו נעזוב עכשיו את כל הפלפולים, נגיד משהו פשוט מאוד: בלי עבודה באופן פשוט האדם שם את עצמו במרכז, כי הוא אגואיסט, והוא שם את השני כתפאורה לאישיות שלו. אני המרכז והזולת הוא התפאורה שלי. אם נניח שהוא תלמיד שלי, אז אני במרכז והוא מפאר אותי בכך שיש לי הרבה תלמידים...

מה אשתו של הרבי חפשה

כאשר נתבונן ביחסי רבי וחסיד נגלה שיש בעצם המון אנשים שתלויים במישהו, ומה הם חושבים עליו? שהוא תלוי על בלימה. אין לו שום יציבות מצד עצמו. ולכן הוא רבי. הוא רבי בגלל שמצד עצמו הוא כלום, וכל מה שיש בו זה רק מה שה' סומך אותו.

מה שאשתו של הרבי מקוצק (ואחותו של החידושי הרי"מ) חיפשה הוא לא שהעולם יגידו על בעלה שהוא "הרבי מקוצק" למרות שהאמת היא לא כזו. היא חיפשה מישהו כזה שמלא אנשים מחפשים להיות מתוקנים ומרגישים שיכולתם להיות מתוקנים היא על ידי שהם יתלו את תיקונם בו.

מה הרבי חשב על עצמו ומה הרי"מ ענה לו

ואיך הוא עצמו חי? הוא לא יודע איך הוא חי.

החסידים מצד אחד בעלי ענווה, כי הם תולים את עצמם בו ולא בעצמם. אבל הענוה שלהם היא לא לגמרי, כי הם קצת מרגישים שהם שווים משהו. הם מקורבים לרבי, הם מצאו את הרבי האמיתי, הם באמת נתקנו על ידו.

אבל הוא – הרבי בעצמו – אין לו רבי.

יוצא שכולם תלויים בו, והוא אומר "אין לי כלום". ודווקא משום שהוא אומר "אין לי כלום", לכן כולם תלויים בו.

הרבי מקוצק חושב על עצמו שאין לו כלום, והוא מוטרד מכך שכולם נתלים בו על אף שאין בו כלום. הטרדה הזו של הרבי מקוצק יצרה לו ספק על הקידושין שלו. הרבי מקוצק חשש שמא אשתו חשבה שהוא אישיות גדולה ולכן התחתנה איתו אך באמת הוא מכיר את עצמו שאין בו כלום.

מה עונה לו החידושי הרי"ם?

מה שאתה מוטרד מהחסידים שנתלים עליך זה מצוין, אתה צודק לגמרי. אבל אחותי היא כמו חסידה שלך. היא חיפשה מישהו שיעזור לה להיות יותר קרובה לה'. כמו שאת כל החסידים ההתקשרות אליך מקדמת בעבודת ה', גם אותה זה מקדם.

והמחשבה שלך על עצמך, איך שאתה מסתכל שהכל בדיוק הפוך, שאתה גרוע מכולם – מה זה קשור אליה?

הלקח לתורת הנפש

למה הסיפור הזה חשוב לנו?

אני צריך לייעץ כמו שהרבי בא לייעץ. אני נותן עצות לילדים שלי, לחברים שלי, לתלמידים ולאנשים שבאים לשאול שאלות.

לכאורה אני בבעיה: אם אני בתודעה שאני הכי גרוע – אני לא יכול לתת עצה; ואם אני בתודעה שאני מבין יותר ממנו – זו בטח תהיה עצה גרועה.

אז מה עושים? כיצד עונה החידושי הרי"ם לטענה הזאת?

החידושי הרי"ם היה חסיד של הקוצקר, ולאחר מכן היה רבי בעצמו. מכל תלמידי הקוצקר, התלמיד שהצליח להקים חסידות כל כך מפוארת שנשארה עד היום הכי חזק הוא החידושי הרי"ם.

מה הוא אומר? העובדה שאני בתוך עצמי לגמרי לא יציב בכלל, על בלימה, בכלל לא נוגעת ליהודי שבא להתייעץ איתי.

למה חוסר היציבות שלי לא נוגע אליו? כי זה לא מה שהוא מחפש.

מה הוא מחפש? משהו שיעזור לו באיזשהו עניין. והוא חושב שבעניין הזה אני יכול לעזור לו.

איך אני יכול לעזור? בעיקר בגלל שאני מרגיש שאני לא יציב, שאני לא רבי, דווקא משום כך אני יכול מאוד לעזור.

יוצא שאני תופס את מערכת היחסים בינינו, וככה המתייעץ גם אמור לתפוס את מערכת היחסים בינינו – כשני הפכים לגמרי.

אני תופס שאני נותן עכשיו עצה על אף שבאמת אני לא יודע שום דבר, לא יכול לתת עצות בכלל, יש לי ספק גמור על כל העצות שלי.

אבל הוא חושב – מבחינתי זו טעות, זה בספק – שאני כן יכול לעזור. הוא מרגיש שעוזר מה שאני אומר לו.

אז אני מחזיק בראש שלי שני דברים:

1. אני חושב שאני לא יכול לעזור, לפחות יש לי ספק מאוד גדול על זה, ספק אמיתי.

2. אבל הוא חושב שאני כן יכול לעזור. מה שהוא חושב שאני כן יכול לעזור לו זה עצמו כבר יכול לעזור לו. אני לא יכול להיפטר מלעזור לו, כי הוא מרגיש שזה יעזור לו.

שאלות ותשובות בעבודת ה'

שאלה: מה היחס לספרי מתח חרדיים?

תשובה: מה זה ספרי מתח חרדיים? העניין הוא שאנשים לא נהנים מאלימות פרועה ומלעשות כל מיני דברים, והם רוצים שהראש שלהם יהיה עסוק במשהו, וזה לא יהיה בתאוות רעות ובכל מיני דברים שהם מחוץ ליהדות, אז מספקים להם בזבוז זמן על ידי ספרי מתח ועל ידי שהם יהיו עסוקים בכל מיני הבלים שהם לא ממש תאוות ולא ממש מחוץ ליהדות. אני אומר את זה בתמימות, זה כוונת הסופר גם, כך נראה לי. כוונת הסופר היא שהוא רוצה שאנשים שאין להם יכולת את המרץ ואת הזמן שלהם לשים בדברים שהם טובים, או בעמוד התורה או בעמוד התפילה או בעמוד החסד, אבל לא רוצים שהם ילכו למקומות שהם מחוץ ליהדות והם תאוות רעות, אז הוא מוצא להם משהו שיבזבז ויכלה את זמנם, אבל זה לא יהיה מחוץ ליהדות ותאוות גרועות. זה מגמת הסופר.

תלמיד: אני חושב שיש חוסר בספרות לנוער בציבור החרדי, והספרות החרדית באה למלא את החוסר הזה.

יש חוסר ספרות לנוער? העולם היהודי מלא בספרות לנוער, מאות אלפי ספרים נכתבו שהם שייכים גם לנוער. אדם לומד אלו מציאות גם בכיתה ב', יש לו ספרות לנוער גם בגיל צעיר מאוד.

אלא מחפשים ספרות שהאדם הוא יתעניין בה, ולא שהוא יצטרך להתאמץ עליה, ולמה עושים את זה? למה זה חשוב שזה משהו שמעניין את האדם? כי אחרת הוא ילך לדברים לא טובים.

תלמיד: אתה חושב שספרות חרדית זה לא טוב?

אני חושב שזה טוב מאוד להגדיר מה זה. אחר כך נחשוב אם זה טוב או לא. אם מישהו ישאל אותי האם זה טוב שלקחתי יהודי שהיה הולך ונחשף לספרות עם תאוות ובמקום זה חשפתי אותך לספרות בלי תאוות, האם זה טוב? מה אני יגיד? אני יענה שזה טוב. אבל אם תשאל אותי האם טוב ללמוד גמרא או לקרוא ספרי מתח מה אתה

חושב שאני יגיד? שתלמד גמרא. אז הכל מאוד ברור. אל תגיד ספרות, צורך, תרבות, זה "תרבות אנשים חטאים".

אדם הוא משועמם, והוא יכול ליפול לדברים לא טובים. ולכן עשו לו משהו שהוא יתעניין בו, למרות שבאמת לא רצוי כל כך שהוא יתעסק דווקא עם זה. העיקר שהוא לא יפול לדברים יותר גרועים, אבל התוצאה היא שיוצא ספרות לא מעניינת. כי כשאתה חרדי אתה בעצם רוצה שהאדם לא יתעניין בזה, כי זה רק בדיעבד, אז יוצא ספרות מצחיקה, כי היא מעניינת רק בדיעבד, אז לא יוצא ספרות כל כך מעניינת באמת. בזה אני מסכים.

תלמיד: מה ההגדרה של ספרות?

ספרות זה לקרוא משהו מעניין. זה הספרות בעולם. גם הספרות היהודית. הקב"ה זה מאוד מעניין אותו מה שהוא כתב בתורה, והתלמידי חכמים מאוד מעניין אותם מה שהם כתבו. אין ספרות בעולם שיש בה כזו התעניינות כמו התורה, הספרות היהודית. תראה לי ספרות בעולם שאנשים נותנים את כל הכסף שלהם, מתמסרים אליה, הולכים ברחוב משננים את זה, ואנשים משתגעים אחריה, כמו האור החיים שהיה משוגע על התורה.

תלמיד: האם אי אפשר לומר שיש עניין בספרות להעביר מסרים בצורה יותר

קלילה?

אפשר להגיד שהתכלית של הספרות החרדית זה להעביר מסרים בצורה קלילה יותר. אני לא חושב שזה נכון, אני חושב שאנשים רוצים לפוגג ולבזבז את זמנם של האנשים בצורה פחות בעייתית ויותר מתוקנת, וכדי שזה ייקרא חרדי ולא בזבוז זמן השתילו נטפים של מסרים כדי שתוכל להרגיש כאילו לא בזבזת את הזמן אלא עשית איזה משהו. אבל כל אחד יודע שבאמת לא צריך לקרוא ספר שלם בשביל מסר קליל.

תלמיד: אז מה העניין בקריאת סיפורי צדיקים?

סיפורי צדיקים זה לא ספרי מתח חרדיים. ההבדל ביניהם גדול מאוד. סיפורי צדיקים בא לחבר אותך לדמות, לא לדמיונות של סופר. להיות קשור לדמיונות של סופר זה להיות קשור לכלום. בסיפורי צדיקים אתה בא להיות קשור לנשמה אלוקית.

שאלה: לא שייך ללמוד גמרא לפני שאתה הולך לישון!

למה לא? כשאני הייתי בשמינית הייתי בשב"ש, אז הייתי אמור ללמוד עם מישהו, הוא נהרג בדיוק לפני שהגעתי. הוא היה מחזור מעלי בישיבה לצעירים, הוא היה בשבי חברון, והוא נהרג בדיוק לפני תחילת הלימודים של השנה הבאה. כבר קבענו ללמוד חברותא, וכשהייתי בשב"ש שמה היה משהו מאוד מעניין. הם היו יושבים ולומדים עד כלות הכוחות ממש, הם ישבו חברותא, הוא ועוד אחד, הם כמעט לא היו ישנים, זה היה מין ספורט כזה, לא יודע כמה זה יעיל, הם היו יושבים ולומדים עד שהם היו נגמרים ממש, ככה כל היום הם היו סוחבים סוחבים ממש, יום אחד אני מגיע בלילה והם על המיטות, ישנים, אבל אתה לא יודע אם הם ישנים או לא ישנים, כי הם מדברים, אבל מדברים לא לעניין, כי הם מגיבים אחד לשני, אחד אומר "מיגו" והשני אומר ככה, ושניהם גמורים, כמו חיילים אחרי קרב, זה היה ממש משעשע...

זה לא כזה אסון להתעניין בגמרא. יש כאלה שחושבים שזה כפייה דתית, אבל יש מקומות שמאפשרים את הכפייה הזו. זה בסדר. לשבת וללמוד זה בסדר גמור.

תלמיד: איך אפשר ללמוד גמרא כל היום?

בסדר, אז תלמד חסידות. תלמד תנ"ך. יכול להיות שגם אתה מרגיש צורך לקרוא ספרות, בסדר, אז תקרא ספרות. אני לא אומר שמי שכותב ספרות צריך לזרוק אותו אל מחוץ לעולם החרדי.

תלמיד: מה עדיף, ספרות כללית נקייה או ספרות חרדית?

אני יכול להגיד שיקול לצד של קריאה בספרות חרדית, אבל יש גם שיקולים לצד השני. באופן פשוט כשאתה קורא ספרות חרדית אתה מרגיש שאתה עושה את זה בדיעבד, וכשאתה קורא ספרות כללית נקייה אתה מרגיש שיש באמת משהו חשוב בשטויות.

ספרות חרדית כתובה לא מעניין במובנה. למה? כי יושב לסופר בראש שאסור להתעניין בענייני עולם הזה. זה מה שיושב לו בראש, והוא כותב את זה בתוך הספר מלא פעמים.

הרב יצחק אמר פעם שסיפורי צדיקים זה המזרון שהאדם ישן עליו, וקריאת שמע שעל המיטה, התבוננות באלקות לפני השינה, זה הכרית. ככה נדמה לי אם אני זוכר היטב.

תלמיד: ומה ביחס לספרות של הבן איש חי?

אני באמת מסכים שהבן איש חי בחלק המסוים הזה בספרות שלו, הוא הוריד את עצמו. כלומר, אם אני הייתי רואה את הספרות הזו בלי לדעת שזה הבן איש חי היה לי ביקורת מאוד גדולה עליו. ולכן זו קושיא מצוינת עלי, כי זה כאילו הפוך ממה שאני אומר. אני קראתי את הספרות הזו, והייתי ממש מופתע, בספרות האשכנזית אין אח ורע לדבר הזה. זה סיפורים שכאילו אין בהם כלום, ובסוף הוא אומר – ומתוך הסיפור הזה יובן איזה מסר. זה באמת מפתיע מאוד. מה התירוץ שלי היה? או שבאמת הבן איש חי טמן שמה משהו שאני לא יודע. בוודאי שפזורים שם דברים כאלה, אבל לא זה נראה לי העניין. הבן איש חי לא התייחס לסיפורים שלו כמו שרבי נחמן התייחס לסיפורי מעשיות שלו. אלא שבאמת האנשים שקראו את הספר מה שעמד להם בראש זה שיש צדיק שמוכן לרדת עד אליהם הרבה הרבה, עד לדיוטא התחתונה שהם נמצאים שמה, כדי להגיד להם מסר. אבל באמת אם אני תולש את הספר מהאיש שכתב אותו אז אני מסכים שמה שאתה אומר זו קושיא עצומה. אני חושב שגם היום מי שקורא את הספרים של הבן איש חי הוא קורא את זה ככה. זה מה שקורא בפועל. מי קורא היום ספרות כזו? מי שקורא, זה בגלל שהוא יודע שהבן איש חי כתב את זה, והדמות של הבן איש חי יושבת אצלו מאוד חזק.

באמת בחיים שלו הבן איש חי היה נותן שיעור לאנשים הכי תלמידי חכמים והכי פשוטים ביחד המון שעות בכזה כישרון, אני לא יודע אם היה דמות כזו בעולם היהודי, אלפים היו שומעים אותו, בלי מיקרופון, בשבת הוא היה מדבר שעות.

סיפר לי מישהו שגדל בבית הכנסת שמה, והוא שמע את הדרשות של הבן של הבן איש חי, הוא היה אוכל אצלי בשבתות הרבה פעמים, חכם יוסף, והוא סיפר איך היה נראה הבית כנסת. אלפים היו באים לשמוע את אותו. אחרי שלוש מאות ארבע מאות איש כבר אף אחד לא היה שומע. כך זה היה אצל הבן, אבל לבן איש חי היה קול לא אנושי לחלוטין.

מדהים שכל כך הרבה אנשים היו יושבים שעות כל שבת, אנשים הגיעו, והיה שקט מוחלט. אנשים היו שומעים שעות דרשה. זה לא מובן, פשוט לא מובן. והוא עצמו היה נראה כמו לפיד אש.